

Tổng quan nghiên cứu về công cụ dịch tự động trong học ngoại ngữ

Lê Thị Ngọc Hà*

*Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Đà Nẵng

Received: 20/10/2024; Accepted: 27/10/2024; Published: 6/11/2024

Abstract: This article provides an overview of the role of machine translation (MT) tools in language learning. Based on studies published over the past decade, it focuses on two main aspects: the use of MT tools in the learning process and learners' perceptions of these tools. In terms of use, research shows that MT supports learners in vocabulary lookup, grammar checking, and improving writing and translation skills. However, excessive reliance on MT can reduce motivation to expand vocabulary and limit translation abilities. Regarding perceptions, learners value MT as an effective support tool but also recognize the need to double-check results to ensure accuracy. Based on the literature review, this article suggests future research directions to further assess the long-term impact of MT and explore effective ways to integrate it into language learning.

Keywords: Machine Translation (MT), Foreign Language Learning, Learner Perceptions

1. Mở đầu

Dịch tự động hay dịch máy (Machine Translation - (MT)) đã trở thành một công cụ (CC) không thể thiếu trong lĩnh vực xử lý ngôn ngữ (NN) hiện đại, đóng vai trò quan trọng trong cả dịch thuật chuyên nghiệp và giảng dạy ngoại ngữ. Với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ, các CC dịch tự động ngày càng hỗ trợ người dùng dịch văn bản giữa các NN, giúp quá trình này trở nên nhanh chóng và dễ tiếp cận hơn. Tuy nhiên, mặc dù MT mang lại nhiều lợi ích và được sử dụng rộng rãi, nó không phải là không có những hạn chế. Độ chính xác và chất lượng của các bản dịch phụ thuộc nhiều vào độ phức tạp của văn bản gốc, những khác biệt văn hóa, và các thuật ngữ chuyên ngành. Vì vậy, dù MT có thể hỗ trợ đáng kể, nó vẫn cần có sự giám sát của con người để đảm bảo bản dịch cuối cùng vừa chính xác, vừa phù hợp với ngữ cảnh. Trong bối cảnh MT ngày càng được sử dụng phổ biến, việc thực hiện một tổng quan toàn diện về vai trò của MT là điều cần thiết. Tổng quan này không chỉ cung cấp những hiểu biết về các ứng dụng hiện tại và các hạn chế của MT mà còn giúp xác định những hướng cải tiến và phát triển trong tương lai. Thông qua việc hiểu rõ những điểm mạnh và yếu của MT, các nhà nghiên cứu và giáo viên (GV) có thể tích hợp các CC này vào quá trình giảng dạy NN và thực hành dịch thuật một cách hiệu quả và có trách nhiệm.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tổng quan các nghiên cứu về CC dịch tự động trong học ngoại ngữ

MT là quá trình tự động chuyển đổi nội dung từ

một NN sang NN khác, hoàn toàn dựa vào công nghệ máy tính mà không cần sự tham gia trực tiếp của con người trong quá trình dịch thuật (Dillinger & Lommel, 2004). Theo H. Li et al. (2014), chất lượng của các dịch vụ MT đã có những bước tiến đáng kể. Sự cải thiện này chủ yếu là kết quả của việc giao lưu và trao đổi giữa các quốc gia ngày càng trở nên sôi động và mạnh mẽ hơn. Nguyên lý cơ bản của MT dựa trên việc xây dựng một cơ sở dữ liệu chứa các mối tương quan giữa từ vựng và cấu trúc của các NN. Khi nhận văn bản đầu vào, hệ thống tiến hành phân tích cú pháp, tra cứu từ điển để tìm các từ tương đương, rồi tổng hợp lại theo quy tắc ngữ pháp của NN đích.

Trong bối cảnh giáo dục hiện nay, vai trò của CC dịch tự động đối với học tập NN là một vấn đề gây tranh cãi giữa các nhà nghiên cứu, nhà quản lý giáo dục, và GV. Theo một số nghiên cứu, việc sử dụng phần mềm dịch tự động hiếm khi được GV khuyến khích trong lớp học NN, do các lo ngại về độ tin cậy và nguy cơ liên quan đến gian lận (Briggs, 2018; Loock, 2019). Ngược lại, một số nghiên cứu khác cho thấy dịch tự động có thể được khai thác như một phương tiện hỗ trợ học tập NN hiệu quả, giúp người học cải thiện kỹ năng (KN) giao tiếp, đặc biệt là trong viết (Garcia, 2013) hoặc hỗ trợ phát triển năng lực dịch thuật của sinh viên (SV) trong các lớp học biên dịch (Korosec, 2011).

Trước những quan điểm khác biệt này, chúng tôi cho rằng cần tiến hành một nghiên cứu tổng quan để đánh giá một cách toàn diện vai trò của CC dịch tự động trong học tập ngoại ngữ. Qua quá trình phân tích

các nghiên cứu liên quan, chúng tôi nhận thấy rằng các nghiên cứu hiện tại tập trung chủ yếu vào hai khía cạnh: việc ứng dụng CC dịch tự động trong quá trình học ngoại ngữ và nhận thức của người học đối với việc sử dụng các CC này.

2.2. Sử dụng CC dịch tự động trong học ngoại ngữ

2.2.1. Dịch máy hỗ trợ học các KN ngoại ngữ

MT đóng vai trò như một CC hỗ trợ từ vựng và cấu trúc ngữ pháp trong quá trình học ngoại ngữ. Các nghiên cứu của Chandra & Yuyun (2018) và Alhaisoni & Alhaysony (2017) đều cho thấy SV sử dụng Google Translate (GT) chủ yếu để tra cứu từ vựng hoặc kiểm tra ngữ pháp trong các bài tập đọc hiểu và viết. Ngoài ra, Margiana & Syafryadin (2023) cũng chỉ ra rằng GT giúp SV vượt qua các khó khăn về NN, đặc biệt là trong bài tập dịch thuật. Điều này cho thấy MT không chỉ hỗ trợ SV một cách toàn diện khi gặp trở ngại về NN mà còn giúp họ tự tin hơn trong việc hoàn thành các bài tập NN.

2.2.2. Dịch máy cải thiện KN viết

Tiếp theo, một số nghiên cứu (Kirana et al., 2024; Lee, 2020; Lee & Briggs, 2021; Tsai, 2022) cho thấy MT đóng vai trò quan trọng trong việc cải thiện KN viết thông qua việc giảm thiểu lỗi viết và nâng cao ý thức của người học trong quá trình viết. Ví dụ, Lee & Briggs (2021) chỉ ra rằng việc sử dụng MT có tác dụng hỗ trợ rõ rệt trong việc giảm lỗi, đặc biệt SV có thể chỉnh sửa các lỗi cụ thể trong văn bản đầu ra của MT. Bên cạnh đó, nghiên cứu của Lee (2020) nhấn mạnh rằng MT không chỉ giảm thiểu lỗi từ vựng và ngữ pháp mà còn khuyến khích SV xem viết như một quy trình liên tục, đòi hỏi sự chăm chút và chỉnh sửa không ngừng. Điều này góp phần vào việc phát triển tư duy phản biện và tinh thần cải tiến trong học tập. Tương tự, Kirana et al. (2024) cũng chỉ ra rằng MT không chỉ cải thiện chất lượng ngữ pháp và NN của bài viết mà còn khuyến khích SV kiểm tra lại và phân tích sự khác biệt giữa bản gốc và bản dịch, từ đó phát triển KN tư duy phản biện.

2.2.3. Dịch máy cải thiện KN dịch

Không chỉ hỗ trợ trong KN viết, MT còn được sử dụng rộng rãi trong các lớp học dịch như một CC tiết kiệm thời gian và cung cấp giải pháp nhanh chóng cho việc dịch thuật. Các nghiên cứu của Yanti & Meka (2019), Setiawan & Axelina (2023) và Nugraeni & Ahmad (2024) đã chỉ ra rằng MT giúp SV dịch từ và câu một cách nhanh chóng và thuận tiện, đặc biệt là đối với những SV cần mở rộng vốn từ vựng và nâng cao khả năng dịch thuật mà không cần mang theo từ điển giấy. Chẳng hạn, Yanti & Meka (2019) nhận

thấy rằng hầu hết SV sử dụng GT như một CC tra cứu nhanh chóng, cho phép họ dịch từng câu hiệu quả. Tuy nhiên, cũng có những nghiên cứu lưu ý về mặt hạn chế khi phụ thuộc quá mức vào MT. Ví dụ, Alsalem (2019) cho rằng việc SV sử dụng dịch tự động như GT cho các bản nháp đầu tiên có thể làm giảm KN tìm kiếm và đánh giá các từ tương đương trong quá trình dịch. Đồng thời, tác giả cũng nhận xét rằng khi SV chỉnh sửa các câu dịch máy không chính xác, họ phải thực hiện các bước phân tích và tổng hợp, tương tự như quá trình dịch từ đầu, điều này có thể mang lại lợi ích cho sự phát triển KN dịch thuật.

2.3. Nhận thức của người học về CC dịch tự động trong học ngoại ngữ

2.3.1. Nhận thức về giá trị hỗ trợ của MT trong học tập

Nhiều nghiên cứu cho thấy SV đánh giá cao MT nhờ khả năng hỗ trợ hiệu quả trong học tập và dịch thuật. Các nghiên cứu của Lee (2020) và Tsai (2020) ghi nhận rằng SV cho rằng MT giúp cải thiện KN viết và dịch, giảm lỗi và tiết kiệm thời gian. Tương tự, các nghiên cứu của Kirana et al., (2024), Ammade et al., (2023), và Chandra & Yuyun (2018) cũng ghi nhận thái độ tích cực của SV đối với MT như một CC tra cứu nhanh chóng và tiện lợi, hỗ trợ việc tra từ vựng và chỉnh tả một cách dễ dàng.

Tuy nhiên, các nghiên cứu cũng chỉ ra sự khác biệt trong cách SV đánh giá các CC MT khác nhau. Ví dụ, Setiawan & Axelina (2023) cho thấy CC U-Dictionary có nhiều ưu điểm hơn về từ vựng và ngữ pháp so với GT, dù GT vẫn phổ biến hơn nhờ tính tiện dụng. Đặc biệt, các CC như GT và DeepL translator được đánh giá cao về khả năng gợi ý nội dung và ngữ pháp, hỗ trợ SV phát triển KN tự chỉnh sửa (Herlina et al., 2019; Lee & Briggs, 2021). Bên cạnh đó, Yanti & Meka (2019) và Nugraeni & Ahmad (2024) nhấn mạnh rằng mặc dù GT hỗ trợ học từ vựng hiệu quả, SV vẫn ý thức cần kiểm tra lại để đảm bảo tính chính xác, và GT không thể hoàn toàn thay thế khả năng NN của họ. Cuối cùng, nghiên cứu của Setyorini (2019) tiếp tục khẳng định rằng SV đánh giá cao GT vì tính tiện lợi và khả năng tiết kiệm thời gian. Mặc dù CC này không luôn đưa ra bản dịch chính xác, SV vẫn thấy nó hữu ích trong việc hỗ trợ dịch thuật và sẵn sàng chỉnh sửa để đạt được bản dịch tốt hơn.

2.3.2. Nhận thức về rủi ro phụ thuộc vào MT

Mặc dù MT được SV đánh giá cao và mang lại nhiều lợi ích trong học tập, các nghiên cứu cũng nhấn mạnh rằng việc sử dụng MT cần được cân nhắc kỹ lưỡng để tránh những hệ quả không mong muốn.

Setiawan & Axelina (2023) lưu ý rằng việc sử dụng MT quá thường xuyên có thể làm giảm động lực phát triển vốn từ của SV. Tương tự, Nugraeni & Ahmad (2024) và Alsalem (2019) cũng cho thấy sự phụ thuộc vào GT có thể khiến SV bỏ qua những bước quan trọng trong phát triển KN dịch thuật.

2.3.3. Nhận thức về tác động tích cực của MT đối với sự tự tin và chủ động trong học tập

Một số nghiên cứu (Alhaisoni & Alhaysony, 2017; Alharbi, 2023; Margiana & Syafrayadin, 2023) chỉ ra rằng MT giúp tăng cường sự tự tin và tính chủ động của SV, đặc biệt trong việc tự học và hoàn thành các bài tập một cách độc lập. Cụ thể, nghiên cứu Alharbi (2023) khám phá vai trò của dịch máy trong lớp học viết và nhận thấy SV có thái độ tích cực về GT, cho rằng nó giúp họ tự chủ hơn trong việc học tập.

2.4. Các hướng nghiên cứu

Thứ nhất, nghiên cứu cần tập trung vào mức độ phát triển tư duy NN của người học khi sử dụng MT trong thời gian dài. Điều này không chỉ giúp đánh giá khả năng tự chủ trong học tập của họ, mà còn kiểm chứng xem người học có trở nên quá phụ thuộc vào MT hay không, từ đó ảnh hưởng đến quá trình phát triển KN NN độc lập của họ.

Thứ hai, một hướng nghiên cứu có tiềm năng cao là tìm hiểu sự kết hợp giữa MT và vai trò của GV trong giảng dạy. Việc phân tích cách GV điều chỉnh và tối ưu hóa kết quả dịch từ MT sẽ giúp khám phá ra những phương pháp giảng dạy hiệu quả hơn, giúp người học khai thác MT một cách hợp lý và sáng tạo. Sự kết hợp này có thể không chỉ nâng cao chất lượng bài học mà còn phát huy vai trò hỗ trợ của MT mà không làm giảm đi tầm quan trọng của GV.

Thứ ba, nghiên cứu cũng cần xem xét tác động của MT đối với KN phiên dịch – một lĩnh vực chưa được khai thác đầy đủ. Việc tích hợp MT vào quy trình dịch song song hoặc dịch trong thời gian thực, cùng với cách các dịch giả điều chỉnh kết quả dịch từ MT, là những khía cạnh quan trọng cần phân tích. Hiểu rõ tác động của MT trong phiên dịch sẽ cung cấp cái nhìn sâu sắc về cách MT hỗ trợ hay hạn chế quá trình dịch thuật và phát triển KN dịch của người học.

Mặc dù MT đã được nghiên cứu nhiều trong việc hỗ trợ KN viết, tác động của nó nên được mở rộng sang các KN NN khác như nói, nghe và đọc. Một cách tiếp cận toàn diện nhằm đánh giá ảnh hưởng của MT trên mọi KN sẽ giúp làm sáng tỏ vai trò tổng thể của CC này trong giảng dạy NN.

3. Kết luận

CC dịch tự động đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ học tập NN, đặc biệt là các KN như từ vựng,

ngữ pháp, viết, và dịch thuật. MT giúp người học vượt qua khó khăn NN một cách nhanh chóng và thuận tiện, từ đó tăng cường sự tự tin và tinh thần tự học. Tuy nhiên, việc lạm dụng MT có thể làm suy giảm khả năng tự phát triển KN NN và dịch thuật, vì người học có nguy cơ phụ thuộc quá mức vào CC này. Do đó, mặc dù MT mang lại nhiều lợi ích và được người học đánh giá cao. Để sử dụng MT một cách hiệu quả cần phải đảm bảo rằng nó là một CC hỗ trợ hơn là một giải pháp thay thế hoàn toàn. Điều này giúp người học không chỉ phát huy tối đa giá trị hỗ trợ của MT mà còn duy trì động lực phát triển các KN NN và tư duy phân biện.

Tài liệu tham khảo

1. Ahn, S., & Chung, E. S. (2020). Students' Perceptions of the Use of Online Machine Translation in L2 Writing. *Multimedia-Assisted Language Learning*, 23(2). <https://doi.org/10.15702/mall.2020.23.2.10>
2. Alhaisoni, E., & Alhaysony, M. (2017). An Investigation of Saudi Efl University Students' Attitudes Towards the Use of Google Translate. *International Journal of English Language Education*, 5(1), 72–82. <https://doi.org/10.5296/ijele.v5i1.10696>
3. Alsalem, R. (2019). The effects of the use of Google Translate on translation students' learning outcomes. *AWEJ for Translation & Literary Studies*, Volume3, Number4.
4. Chandra, S. O., & Yuyun, I. (2018). The use of google translate in EFL essay writing. *LLT Journal: A Journal on Language and Language Teaching*, 21(2), 228–238.
5. Herlina, N., Dewanti, R., & Lustiyantie, N. (2019). Google translate as an alternative tool for assisting students in doing translation: A case study at Universitas Negeri Jakarta, Indonesia. *BAHTERA: Jurnal Pendidikan Bahasa Dan Sastra*, 18(1), 70–78.
6. Korošec, M. K. (2011). Applicability and challenges of using machine translation in translator training. *ELOPE: English Language Overseas Perspectives and Enquiries*, 8(2), 7–18.
7. Lee, S.-M. (2020). The impact of using machine translation on EFL students' writing. *Computer Assisted Language Learning*, 33(3), 157–175.
8. Lee, S.-M., & Briggs, N. (2021). Effects of using machine translation to mediate the revision process of Korean university students' academic writing. *ReCALL*, 33(1), 18–33.
9. Tsai, S.-C. (2022). Chinese students' perceptions of using Google Translate as a translanguaging CALL tool in EFL writing. *Computer Assisted Language Learning*, 35(5–6), 1250–1272.